

FOTO SIMON LENSSENS

Het Maat Saxophone Quartet tijdens de repetitie van *De Gedaanteverwisseling* van de broers Nuno en Pedro Lobo.

REPORTAGE **VIRTUELE OPERA** METAMORPHOSIS

Kafka's roman als kruising tussen muziektheater en graphic novel

De broers Nuno en Pedro Lobo bewerkten voor het Maat Saxophone Quartet Kafka's beroemde boek over vervreemding tot een 'virtuele opera'. Zondag is de première in Amsterdam.

Door onze medewerker
Joep Stapel

Op een dag wordt Gregor Samsa wakker en merkt dat hij is veranderd in iets verschrikkelijks. Huid en haren, handen en een neus... De 'virtuele opera' *Metamorphosis* van componist en librettist Nuno Lobo, met projecties en visueel ontwerp van zijn broer Pedro Lobo, is gebaseerd op Kafka's novelle *De gedaanteverwisseling*. Maar met een opvallende omkering: ditmaal is Gregor tot afschuw van zijn insectenfamilie in een méns veranderd. *Metamorphosis*, een voorstelling van Maat Saxophone Quartet en productiehuis voor hedendaags muziektheater Diamantfabriek, gaat zondagmiddag 14 juli in première in het Stedelijk Museum in Amsterdam. Donderdagavond is er een try-out in CC Amstel.

'Virtuele opera' is Nuno Lobo's term voor het genre dat de broers ontwikkeld hebben. Het wil zeggen dat er weliswaar tekst is, maar dat er niet gezongen wordt. De vier personages in *Metamorphosis* worden vertolkt door de leden van het Maat Saxophone Quartet: Gregor is de lage baritonsax (Mafalda Oliveira), zijn zusje is de alt (Catarina Gomes), zijn vader de tenor (Pedro Silva) en zijn moeder de sopraan (Daniel Ferreira).

Om de handeling te kunnen volgen, worden de Engelstalige teksten als tekstballonnetjes synchroon met het saxofoonspel geprojecteerd, steeds met het getekende icoontje van de spreker erbij. Zo is *Metamorphosis* een kruising tussen muziektheater en een graphic novel.

De muziek van Nuno Lobo is even-

eens veelzijdig. Bij Gregors transformatie tot mens klinkt een opzwevend pompende groove van horten-de, ritmische figuren. Op het scherm is bij die scène een spervuur van beelden te zien waarin menselijke details verschijnen: wimpers, huid, een gebit. „Als je inzoomt zijn mensen best walgelijk, met haar op gekke plekken. We wilden voelbaar maken hoe confronterend het is als er van je gewalgd wordt. De afwijzing van het 'andere' houdt ons een spiegel voor”, zegt Nuno Lobo.

De Portugese broers Lobo wonen in Amsterdam. Nuno (28) kwam in 2017 voor zijn master compositie aan het Conservatorium van Amsterdam, Pedro (26) volgde twee jaar later voor een master aan de Design Academy in Eindhoven. Bij een repetitie in de Aya Dansstudio in Amsterdam-West zijn ze voortdurend in de weer. Ze geven aanwijzingen, overleggen met de rest van het team. Nuno laat Pedro zien hoe hij de projecties bedient: omdat Nuno de muziek het best kent, is het tijdens zijn taak om de teksten synchroon te laten lopen.

Door oma geïnspireerd

De broers stammen uit een muzikale familie, en dat is te danken aan de wereldberoemde pianiste Maria João Pires. De oma van de broers Lobo woonde als kind namelijk vlak bij haar klasgenote Pires, die ze vaak piano hoorde spelen. De familie Lobo had geen geld voor muzieklessen, maar geïnspireerd door Pires pushte oma later haar hele familie om muziek te maken. Nuno speelt fagot, Pedro contrabas.

De 'virtuele opera's' die ze sinds vijf jaar samen maken, ontstaan op een organische manier, zegt Pedro: „Het is niet zo dat er eerst een partituur is en dat ik die dan visueel aankleed, wij werken tegelijkertijd, in een dialoog tussen muziek en beeld.

Bij eerdere projecten had Nuno een groter ensemble tot zijn beschikking, waardoor het makkelijker was de 'stemmen' van de karakters tegen een muzikale achtergrond te plaat-

sen. Nu moeten de vier spelers van Maat voortdurend schakelen tussen het personage dat ze vertolken in de regie van Sean Hauser en hun rol als musicus. Wanneer Gregor na zijn transformatie tegenover zijn familie komt te staan, slaat hij voor hen onbegrijpelijke taal uit, wat klinkt als een verkouden olifant in ademnood - geen sinecure op een baritonsax, maar Mafalda Oliveira kan het.

Zorgeloos geluk

Oliveira heeft ook een los mondstuk waarop ze piepende geluiden produceert: dat is de stem van Saskia, Gregors denkbeeldige vriendin. In tegenstelling tot het grimmige zwart-wit van de vier hoofdpersonages is Saskia's icoontje een kleurrijke kindertekening. Ook de sequenties van Gregors dromen zijn gedrenkt in verzadigde kleuren. „Gregors wereld is duister. Kleur staat daarin voor de herinnering aan het zorgeloze geluk van de kindertijd”, zegt Pedro.

Nuno: „Mijn moeder zei altijd: als je achttien bent, mag je doen wat je wilt. Daar verheugde ik me enorm op. Maar het blijkt juist andersom. Als volwassene moet je werken, aan verwachtingen voldoen. Juist de kindertijd is onbezorgd. Daarom is Kafka's verhaal nog steeds zo relevant: het verbeeldt de enorme druk van de maatschappij. Gregors toestand kun je zien als een soort burn-out.”

Opvallend genoeg is Gregor in *Metamorphosis* een 'feng shui consultant': hij adviseert klanten over de juiste positionering van hun meubels. Feng shui klinkt zweverig en zen, maar Gregor zit gewoon in een ratrace, opgejaagd door een kille manager. Nuno: „Onze wereld kapitaliseert nu eenmaal alles - zelfs zen.”

Metamorphosis van Nuno & Pedro Lobo, door Maat Saxophone Quartet & Diamantfabriek. Regie: Sean Hauser. Scenografie: Thomas Maas. 11/7 (CC Amstel, try-out) & 14/7 (14u & 16u, Auditorium Stedelijk Museum Amsterdam, première), gevolgd door tournee. Info: diamantfabriek.nl